

Содержание

Spis treści

ПРЕДИСЛОВИЕ	6
-------------------	---

ФОНЕТИКА И ОРФОГРАФИЯ

Произношение	13
Правописание	17

МОРФОЛОГИЯ

Глагол	25
Инфинитив	26
Настоящее время	28
Будущее время	41
Прошедшее время	45
Повелительное наклонение	55
Сослагательное наклонение	62
Причастия и деепричастия	67
Отглагольные существительные	70
Существительное	74
Именительный падеж	75
Родительный падеж	83
Дательный падеж	91
Винительный падеж	95
Творительный падеж	99
Предложный падеж	103

Звательный падеж	110
Нетипичное склонение	113
Прилагательное	120
Склонение прилагательных	120
Степени сравнения	125
Числительное	131
Количественные числительные	131
Порядковые числительные	136
Собирательные числительные	138
Дробные числительные	139
Местоимение	140
Личные местоимения	140
Возвратное местоимение	148
Притяжательные местоимения	151
Указательные местоимения	153
Относительно-вопросительные местоимения	155
Отрицательные местоимения	157
Неопределенные местоимения	159
Наречие	162
Образование качественных наречий	162
Степени сравнения	166
 СИНТАКСИС	
Словосочетание	173
Предложные конструкции	173
Управление глаголов и прилагательных	179
Предложение	189

Именное сказуемое	190
Союзы в простом предложении	193
Союзы в сложном предложении	197
Конструкции с числительными	202
Пассивный залог	204
Безличные конструкции	208
Порядок слов в предложении	211
Вопросительные высказывания	220
Пунктуация	222
Прямая речь	222
Использование запятой	223
ВМЕСТО ПОСЛЕСЛОВИЯ	228
Ключи к упражнениям	231
Сокращения фамилий авторов афоризмов	239
Польско-русский словарь «ложных друзей» переводчика	243
Русско-польский словарь	248
Польско-русский словарь	251

Предисловие

Wprowadzenie

Кто из нас равнодушно пройдет мимо емкого, мудрого, забавного афоризма? Вряд ли найдется такой человек. И уж во всяком случае это точно не Вы, дорогой читатель, взявший в руки дан-

Pierwsze w życiu "być albo nie być" tylko dla "żywych trupów" jest czymś nie do pojęcia.

Henryk Bereza

ную книгу, которая прямо-таки напичкана «опилками мышления», «нравственными поговорками» и «мыслями в купальнике». Их здесь ни много ни мало — почти две тысячи. В качестве маленьких, цельных, законченных

текстов афоризмы как нельзя лучше подходят для изучения практической грамматики любого иностранного славянского языка. А польская литература к тому же на весь мир славится своей афористикой — прежде всего благодаря творчеству Станислава Ежи Леца, а также Веслава Брудзиньского, Леонарда Джевецкого, Марьи Домбровской, Славомира Мрожека и многих-многих других. Так что, занимаясь по данному учебному пособию, Вы совместите практическое штудирование польского языка с познанием польской литературы и культуры в целом.

Однако эта книга не претендует на то, чтобы заменить собой

Trzeba z żywymi naprzód iść..." I z gałązki sfrunął liść.

Jan Sztaudynger

другие сборники упражнений по грамматике польского языка, построенные на искусственном материале.

Конечно, нет. Искусствен-

ные (т. е. не литературные, а выдуманные самим автором учебника) высказывания тем и хороши, что включают исключительно обиходную лексику и позволяют полностью сосредоточиться на грамматических особенностях изучаемого языка. Наиболее полезны, на наш взгляд, следующие пособия:

- Buttler D. Czasownik polski: budowa — znaczenie — związki składniowe: ćwiczenia dla cudzoziemców / D. Buttler. — Warszawa, 1973.
- Garncarek P. Nie licz na liczebnik / P. Garncarek. — Warszawa, 2009.
- Iglikowska T. Ćwiczenia gramatyczno-leksykalne na lektoraty języka polskiego dla cudzoziemców / T. Iglikowska. — Warszawa, 1995.
- Kryżan-Stanojević B. Ćwiczenia z fleksji języka polskiego / B. Kryżan-Stanojević, I. Sawicka. — Toruń, 2007.
- Pyzik J. Przygoda z gramatyką: Fleksja i słowotwórstwo imion: ćwiczenia funkcjonalno-gramatyczne dla cudzoziemców / J. Pyzik. — Kraków, 2000.

В то же время искусственные высказывания никогда не будут иметь такого культурного фона и такой эстетической ценности, какими сполна обладает «живой» текст. Поэтому столь удобными для практической грамматики оказываются крохотные текстике, овеянные поэтической красотой и насыщенные многовековой мудростью народа, — а ф о р и з м ы.

«Грамматика польского языка в афоризмах» написана с учетом того, что ею будут пользоваться восточные славяне — русские, белорусы, украинцы. В ней

Kto wie, co by odkrył Kolumb,
gdyby mu nie stanęła na drodze
Ameryka.

Stanisław Jerzy Lec

обращается внимание и на такие грамматические сложности, которые не выделяются в учебниках, созданных польскими авторами для англичан, немцев и других неславянских народов.

Данное пособие поможет также овладеть польской лингвистической терминологией. С этой целью задания ко всем упражнениям сформулированы по-польски, а в начале каждого раздела приведен польско-русский словарик грамматических и общенаучных терминов, использованных в разделе.

Организация учебного материала в виде книги-тетради позволит учащимся пользоваться ею творчески: вписывать, зачеркивать, подчеркивать слова и выражения, выделять маркером нужное или просто понравившееся высказывание и т. п. Каждый читатель сможет сам выбрать наиболее оптимальный для него способ «чтения» этой книги.

Все упражнения построены с учетом того, что их правильное выполнение ни в коем случае не приведет к искажению афоризма. Поэтому перевод с русского языка на польский отдельных слов из афоризмов должен быть непременно дословным. В то

Pierwsza mowa szatana do rodu ludzkiego
zaczęła się najskromniej od słowa:
dlaczego?

Adam Mickiewicz

же время обратный перевод — с польского языка на родной язык читателя — предполагается лишь в немногих

упражнениях, так как афоризмы требуют высокохудожественного перевода, а при дословном переводе теряют свое очарование. Некоторые афоризмы (прежде всего те, что построены на игре слов) оказываются и вовсе непереводаемыми. К примеру, вот такие:

Czasem utwór ma do wyboru: stać się dziełem autora albo dziełem sztuki (*Lec*) — *dzieło*: 1) дело, 2) произведение;

I Lecowi trafiają się myśli leciwe (*Rajcz.*) — созвучие фамилии знаменитого мастера афоризмов со словом *leciwy* (пожилой);

Nie w każdej muszli słyhać morze (*Mroż.*) — *muszla*: 1) ракушка, 2) умывальник, 3) унитаз, 4) ушная раковина.

Кроме того, при переводе афоризмов нужно обращать внимание на устойчивые выражения и речевые штампы, ритм и рифму, своеобразие синтаксических конструкций и игру звуков (чтобы убедиться в этом, попробуйте перевести афоризмы из предисловия).

Таким образом, выполняя задания по данной книге, лучше не переводить афоризмы на родной язык, а постараться понять их по-польски. Этот вид работы способствует к тому же развитию языковой интуиции.

Упражнения в каждом разделе и афоризмы в каждом упражнении, как правило,

Zabę przyjemnie jeść tylko wtedy, gdy
jest się Fancuzem.

Wojciech Adamiecki

расположены «от простого к сложному». Если упражне-

ние разбито на две части — *A* и *B*, то первая часть будет легче для выполнения, чем вторая. Отдельные задания представляют собой скорее не упражнения, а лингвистические задачи: они предлагают разобраться в нюансах использования той или иной формы, а иногда даже и проникнуть в «творческую лабораторию» автора афоризма.

Чтобы «общение» с книгой было наиболее эффективным и в то же время не очень сложным, дополнительно:

- в постраничных сносках рассказывается о некоторых реалиях польской жизни;
- в конце пособия приведены ключи к некоторым упражнениям, облегчающие самостоятельную работу читателя с книгой;
- польско-русский словарь включает слова, неизвестные студентам и школьникам в первые месяцы изучения польского языка;
- русско-польский словарь поможет успешно выполнить задания по переводу;
- польско-русский словарь «ложных друзей» переводчика убережет неискушенного читателя от ловушек иностранного текста.

Итак, «Грамматика... в афоризмах» — необходимость или роскошь? Пожалуй, и то, и другое. Ведь афоризм — это не просто предложение, созданное по законам грамматики, это прежде всего причудливое, неповторимое соединение философии и искусства. Именно поэтому поляки говорят:

Zaniósł Głupstwo do majstra: "Czy da się przerobić na Mądrość?" Rzekł mistrz: "Jeszcze reszta zostanie".

Stanisław Jerzy Lec

Aforyzm świeci i kłamie krótkością (*Irz.*).

В этом блеске и глубине и заключается притягательная сила афоризмов, причем не только для ценителей художественного слова, но и для изучающих (или точнее — познающих) иностранные языки.

Источники

- Dąbrowska M. Aforyzmy / wyboru dokonał A. Bogdański. — Warszawa, 1989.
- Irzykowski K. Myśli / wybrał L.B. Grzeniewski. — Warszawa, 1974.
- Kępiński A. Autoportret człowieka: myśli, aforyzmy / wybór i wstęp Z. Ryn. — Kraków, 1992.
- Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX wieku / ułożona przez P. Hertza i W. Kopalińskiego. — Warszawa, 1991.
- Lec S.J. Myśli nieuczesane. — Warszawa, 1994.
- Mickiewicz A. Dzieła poetyckie. T. 1—4. — Warszawa, 1998. — T. 1.
- Oddechy dnia / wybór tekstów A. Woźniak-Kot. — Częstochowa, 2002 (Seria “Perełki” nr 86).
- Piąty wiek polskiej fraszki: antologia fraszki trzydziestolecia / wybór i wstęp W. Brudzińskiego. — Warszawa, 1975.
- Szyborska W. Wiersze wybrane. — Kraków, 2007.
- Współczesna aforystyka polska: antologia 1945—1984 / zebrał, opracował i wstępem opatrzył J. Glensk. — Łódź, 1986.

ФОНЕТИКА И ОРФОГРАФИЯ

FONETYKA I ORTOGRAFIA

**Już ma
człowiek
skrzydła,
a jeszcze
nie jest
aniołem.**

Stanisław Jerzy Lec

ПРОИЗНОШЕНИЕ

WYMOWA

Słowniczek gramatyczny

cudzysłów — кавычки	różnica — разница
ćwiczenie — упражнение	samogłoska — гласный
głoska — звук (в фонетике)	spółgłoska — согласный
litera — буква	szczególna uwaga — особое внимание
podany — приведенный	wytłumaczyć — объяснить
podkreślić — подчеркнуть	wyróżniony — выделенный
polegać na czymś — заключаться в чем-л.	wyraz — слово
przycisk — ударение	wzór — образец

ĆWICZENIE 1 ➡

Podkreśl wyrazy, na których przycisk trzeba zwrócić szczególną uwagę. Naucz się czytać aforyzmy.

Wzór: Wolę napis “Wstęp wzbroniony” aniżeli “Wyjścia nie ma”.

1. Wolę napis “Wstęp wzbroniony” aniżeli “Wyjścia nie ma” (*Lec*).
2. Pamiętnik — to jedyne miejsce, gdzie można pisać o tym wszystkim, na co nie ma miejsca w literaturze (*Mac*).
3. Człowiek, który jest geniuszem, a nie wie o tym — nie jest nim chyba (*Lec*).
4. Bądź realistą: nie mów prawdy (*Lec*).

5. Najwięcej zastrzeżeń mają do nas ci, którzy dokładnie nie wiedzą, czego od nas żądać (*Styś*).
6. Szekspir może nie był Szekspirem. X nie jest nim na pewno (*Lec*).
7. Cóż ze zwycięstwa, gdy nie ma przed kim złożyć zdobytych trofeów (*Kork.*).
8. Opera nie wyzyskała swoich możliwości; nie ma przecież takiego głupstwa, którego wyśpiewać nie można (*Lec*).
9. Granice ustawiono po to, by się było o co bić (*Bunsch*).
10. Jam jest struną. Nie ja — któż więc o nią trąca? (*Staff*)

ĆWICZENIE 2

Przeczytaj aforyzm. Wytłumacz, na czym polega różnica w wymowie wyrazów podanych w cudzysłowie.

“Pozazmysłowa” — to nie to samo, co “poza zmysłowa” (*Bos.*).

ĆWICZENIE 3

Naucz się czytać aforyzmy, zwracając szczególną uwagę na wymowę spółgłosek.

1. Jabłko spada z drzewa tylko raz (*Bunsch*).
2. Padł na niego cień podejrzenia. I w tym cieniu się ukrywa (*Lec*).
3. Wpadł. I to na pomysł (*Lec*).
4. Orfeusz schodzi w podziemia nie tylko w poszukiwaniu Eurydyki (*Lec*).
5. Zdrada zdrady nie jest zdradą (*Now.*).
6. Igranie pustymi formami jest błazeńskim przedrzeźnianiem życia (*Mac.*).
7. Czy sceptycyzm jest wygodnym światopoglądem? Sceptycy zapatrują się na to sceptycznie (*Lec*).

8. Podziemne kłozety mają większą szansę przetrwania niż najpiękniejsze gotyckie wieże. Tajemnica: niżej poziomu (*Lec*).
9. Zwykle ariergarda dawnej awangardy jest awangardą nowej ariergardy (*Lec*).
10. Kompromisy sztuki kompromitują także sztukę kompromisu (*Wejr.*).

ĆWICZENIE 4

Naucz się czytać aforyzmy, zwracając szczególną uwagę na wymowę samogłosek nosowych.

1. Głupiec ma tę przewagę, że jest zawsze pewny siebie (*Mik.*).
2. Nie zgadzam się z matematyką. Uważam, że suma zer daje groźną liczbę (*Lec*).
3. Minął się z prawdą. Teraz tłumaczy się, że chciał uniknąć zderzenia (*Karczm.*).
4. Od kiedy człowiek przyjął pozycję pionową, powiększył się jego cień (*Lec*).
5. Kto wie, co by odkrył Kolumb, gdyby mu nie stanęła na drodze Ameryka (*Lec*).
6. Czytanie nekrologów też daje jakąś satysfakcję (*Szarg.*).
7. Kiedy urbaniści mijają się z powołaniem, samochody nie mogą minąć się na jezdni (*Jot.*).
8. Ta brudna woda była białym śniegiem. Ominąłem ją pełen uszanowania (*Lec*).

ĆWICZENIE 5

Przeczytaj fraszki, zwracając szczególną uwagę na wymowę wyróżnionych liter i wyrazów.

Po to
 Po to człowiek odkrył słowo,
 by przemilczeć to i owo (*Lec*).

Czasem...

Czasem się *trafia* taka *parafia*,
gdzie anioł z *diabłem* to jedna *mafia!* (*Best.*)

Mysz i nietoperz

Nie każdy *przyrodniczym* zjawiskom dowierza.
Mała myszka ujrzała w nocy nietoperza,
ze strachu więc do nory fiknęła koziołka
wołając: “Mamo, mamo, widziałam aniołka!” (*Brz.*)

Pierwszego

Pierwszego ją poznał i *padł* jej do stóp.
Pierwszego na cześć jej napisał tom wierszy.
Pierwszego pokochał. Pierwszego *wziął* ślub.
Drugiego zaś *sposprzegł*, że nie jest już pierwszy (*Zał.*).

Anonim

Tę ma przewagę nad tobą anonim,
że on wie o tobie, a ty *nie wiesz o nim* (*Lew.*).

Dzieła

Wciąż tworzę dzieła *wiekopomne*,
o których jutro sam *zapomnę* (*Sztaud.*).

Marzenie i rzeczywistość

“Trzeba z żywymi *naprzód* iść...”
I z gałązki *sfrunął* liść (*Sztaud.*).

ĆWICZENIE 6

Czy mają następujące aforyzmy podane głoski?

[f]: I lekkość ma swój ciężar gatunkowy (*Lec.*).

[ę]: Wszystko jest w rękach człowieka. Dlatego należy je myć często (*Lec.*).

[c]: Ach, żeby najwyższą godnością państwową była ludzka! (*Lec.*)

[n]: Tyś niewolnik, jedyna broń niewolników — podstępny (*Mick.*).

[v]: Lepsza w kwietniu jedna chwilka niż w jesieni całe grudnie (*Mick.*).

Конец ознакомительного фрагмента.

Приобрести книгу можно

в интернет-магазине

«Электронный универс»

e-Univers.ru